CLASS : 12th Sr. Sec. (Academic) **Code No. 3005**

Series : SS-M/2016

रोल नं० | | | | | | | | | | | **SET : A**

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC

2nd SEMESTER

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

Evening Session

*समय : **2½** घण्टे]* *[पूर्णांक : **80***

- *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ **8** तथा प्रश्न **14** हैं।*
- *प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये **कोड नम्बर** तथा **सेट** को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*
- *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*
- *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*
- *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

निर्देशः–

(i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

(ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

(iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्डः 'क'

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत – $2 \times 4 = 8$

विवेकानन्दस्य जन्म बङ्गप्रान्तस्य कोलकातानगरे 1863 ईसवीये वर्षे जनवरीमासस्य द्वादशे दिने अभवत्। बाल्ये एव सः अत्यन्तचैतन्यवान् अतीव चपलश्च आसीत्। सः ईश्वरविषये ज्ञातुमिच्छति स्म। अयं सर्वान् पृच्छति स्म यत् किं भवान् ईश्वरं दृष्टवान् ? इति ईश्वरं ज्ञातुम् अयं पाश्चात्यदर्शनस्य भारतीयदर्शनस्य चाध्ययनमकरोत्। अनन्तरं परमहंसः रामकृष्णदेवः तस्य गुरुः बभूव।

(क) विवेकानन्दस्य जन्म कुत्राभवत् ?

(ख) बाल्ये सः कीदृशः आसीत् ?

(ग) ईश्वरं ज्ञातुं सः किम करोत् ?

(घ) परमहंसः रामकृष्णदेवः कस्य गुरुः आसीत् ?

खण्डः 'ख'

(रचनात्मक-कार्यम्)

2. अधोलिखितेषु निबन्धेषु ***एकमधिकृत्य*** संस्कृतेन लिखत – 8

(क) मम प्रियः कविः,

(ख) वार्षिकोत्सवः,

(ग) स्वच्छतायाः महत्त्वम्।

खण्डः 'ग'

(पठित-अवबोधनम्)

3. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषायां व्याख्या कार्या – 4

गिरौ कलापी गगने पयोदो
लक्षान्तरेऽर्कश्च जले च पद्मम्।
इन्दुर्द्विलक्षे कुमुदस्य बन्धुर्-
यो यस्य मित्रं न हि तस्य दूरम् ।।

4. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषायां व्याख्या कार्या – 4

निरन्तरम् आत्मोन्नतये चेष्टमानाः लोभाक्रान्त-हृदयाः मनुजन्मानः किल प्रतिक्षणं स्वार्थसाधनाय सर्वात्मना प्रवर्तन्ते। न धर्ममनुधावन्ति, न सत्यमनुबध्नन्ति। परं तृणवद् उपेक्षन्ते स्नेहम् ।

5. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत – $2 \times 2 = 4$

स स्वल्पभाषी, अतस्तस्य मनःकथा मनोव्यथा वा बोधगम्या नास्ति। सन्तुलितो वार्त्तालापः, साक्षात्समये आगमनम्, ततः सञ्चिकासु मनोनिवेशः, कार्यं समाप्य स्वगृहं प्रत्यागमनञ्च तस्य वैशिष्ट्यमासीत्।

(क) अयं कस्मात् पाठात् उद्धृतः ?

(ख) कस्य मनोव्यथा बोधगम्या नास्ति ?

6. अधोलिखितासु ***सूक्तिद्वयस्य*** भावं हिन्दीभाषायां लिखत – $2 \times 2 = 4$

(क) कार्यं वा साधयेयम्, देहं वा पातयेयम् ।

(ख) पृथिव्याः दार्शनिकैः सप्तधा विभागः कृतः, तान् विभागान् सप्त अअक्लिम इति वदन्ति।

(ग) मुखस्य ग्रासो मुख एवाऽभ्राम्यत् अग्रे गन्तु नाशक्नोत्।

7. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत – $1 \times 2 = 2$

(क) <u>अस्माभिः</u> पर्वताः शंकवः कृताः।

(ख) लोकाः ! आगच्छत, <u>चौरः</u> प्रविष्टोऽस्ति।

खण्डः 'घ'

(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)

8. श्रीभट्टमथुरानाथशास्त्री-पण्डित अम्बिकादत्तव्यासयोः ***एकस्य*** जीवनकृतिविषयकः संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषायां लेख्यः। 4

9. अधोलिखितेषु कस्यापि ***एकस्य*** संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषायां लेख्यः – 4

(i) सिंहासनद्वात्रिंशिका,

(ii) समुद्रसङ्गमः।

खण्डः 'ङ'

(छन्दोऽलङ्कार-परिचयः)

10. अधोलिखितेषु छन्देषु कयोरपि ***द्वयोः*** लक्षणोदाहरणौ संस्कृतभाषायां लिखत – $4 \times 2 = 8$

(i) शिखरिणी,

(ii) मालिनी,

(iii) वसन्ततिलका।

11. अधोलिखितेषु अलङ्कारेषु कयोरपि ***द्वयोः*** लक्षणोदाहरणौ संस्कृतभाषायां लिखत – $4 \times 2 = 8$

(i) अर्थान्तरन्यासः,

(ii) उत्प्रेक्षा,

(iii) अन्योक्तिः।

खण्डः 'च'
(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

12. (क) गुणसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। 2

(ख) द्वन्द्वसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। 2

(ग) करणकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। 2

[बहुविकल्पीय-वस्तुनिष्ठप्रश्नाश्च]

13. अधोलिखितदशप्रश्नानां प्रदत्तोत्तरविकल्पेषु ***शुद्धविकल्पं*** विचित्य उत्तरपुस्तिकायां लिखत – $1 \times 10 = 10$

(क) 'पित्रोक्तम्' इति पदस्य सन्धिविच्छेदोऽस्ति –

(i) पितृ + उक्तम् (ii) पित्रा + क्त

(iii) पित्रा + उक्तम् (iv) पितृ + क्त

(ख) 'कुर्शीति' अत्र का सन्धिः ?

(i) यण्सन्धिः (ii) अयादिसन्धिः

(iii) गुणसन्धिः (iv) दीर्घसन्धिः

(ग) 'सप्तभेदाः' अत्र कः समासः ?

(i) तत्पुरुषः (ii) बहुव्रीहिः

(iii) अव्ययीभावः (iv) द्विगुः

(घ) 'वृक्षशाखाः' इति पदस्य विग्रहोऽस्ति –

(i) वृक्षाः शाखाः (ii) वृक्षात् शाखाः

(iii) वृक्षाणां शाखाः (iv) वृक्षः शाखाः

(ङ) 'दत्तवान्' इति पदे कः प्रत्ययः ?

(i) शतृ (ii) शानच्

(iii) क्तवतु (iv) क्त्वा

(च) 'निर् + मुच् + ल्यप्' अत्र निष्पन्नं रूपमस्ति –

(i) निर्मुच्य (ii) निमुचः

(iii) निर्मोचय (iv) निर्मुचय

(छ) 'आघातः' इति पदस्य प्रकृति-प्रत्यय-विभागः –

(i) आ + घा + क्त (ii) आ + घातः

(iii) आ + घा + क्त्वा (iv) आ + हन् + क्त

(ज) 'आकलनात्' इत्यत्र का विभक्तिः ?

(i) सप्तमी (ii) षष्ठी

(iii) पञ्चमी (iv) तृतीया

(झ) 'मम' इत्यस्य पदपरिचयः अस्ति –

(i) अस्मद् + प्रथमा + एकवचनम्

(ii) अस्मद् + द्वितीया + एकवचनम्

(iii) अस्मद् + पञ्चमी + एकवचनम्

(iv) अस्मद् + षष्ठी + एकवचनम्

(ञ) 'सुरक्षितः' इति पदस्य विपरीतार्थकपदं वर्तते –

(i) असुरक्षितः (ii) रक्षितः

(iii) अवरक्षितः (iv) संरक्षितः

14. (क) निर्देशानुसारं रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत – 1 × 3 = 3

(i) 'किल + एकः + अधिकारी' अत्र सन्धियुक्तपदम् .... अस्ति।

(ii) 'व्यवहारकुशलः' इति पदस्य समासविग्रहः .... अस्ति।

(iii) 'सम् + चि + क्त' अत्र निष्पन्नं पदम् .... अस्ति।

(ख) अधोलिखितपदानां संस्कृतवाक्येषु प्रयोगः करणीयः –1 × 3 = 3

(i) कदापि,

(ii) गन्तुम्,

(iii) प्रकटयति